

Uvod gostujućih urednica: Socijalni rad i socijalna politika u svetlu savremenih izazova

Praksa socijalnog rada odvija se u kontekstu koji je pod uticajem brojnih promena i novih zahteva koji se postavljaju pred profesiju (Žegarac, 2016: 9). U svetlu stalne i ubrzane transformacija društva, očekivanja od socijalnog rada i socijalne politike su višestruka i zahtevaju stalno prilagođavanje i kreiranje novih politika, programa i mera kako bi se odgovorilo na aktuelne promene. U proteklih nekoliko godina našli smo se pred izazovom različitih kriza (poput migrantske krize i zdravstvene krize uzrokovane Kovidom 19) koje su zahtevale brze, a efikasne odgovore i prilagođavanje dotadašnjeg rada kako kreatora javnih politika, tako i stručnih radnika i radnica na terenu. Kako se navodi, svet se promenio i niko nas nije pripremio na to i jedina izvesnost je neizvesnost (Dima et al., 2021). Socijalni radnici i socijalne radnice ne samo da su pred izazovom prilagođavanja stručnog rada promenama, a u kontekstu ograničenih resursa, već su i neophodni element u pružanju podrške korisnicima i korisnicama svojih usluga kako bi se i oni prilagodili promenama. Profesija socijalnog rada ubraja se u jednu od najtežih jer zahteva, ne samo ogromno znanje, već i entuzijazam, veliku osetljivost i taktičnost prema potrebama drugih (Gečora, 2014).

Sve ovo otvara različita pitanja. Neka od njih su i koliko su odgovori socijalnog rada i socijalne politike efikasni; koje su naučene lekcije i primeri dobrih praksi; ko brine o pomagačima (socijalnim radnicima i socijalnim radnicama) i kako očuvati mentalno zdravlje ovih pomagača; kako osnažiti socijalne radnike i socijalne radnice da se za svoja prava i bolje uslove rada bore jednako entuzijastično kao za prava svojih korisnika; kako se socijalni rad i njegova uloga i korisnost percipiraju u društvu; kako prilagoditi trendove obrazovanja u oblasti socijalnog rada i socijalne politike kako bi se na izazove adekvatno odgovorilo.

Pred čitaocima i čitateljicama se nalazi pet radova koji nude odgovore na neka od aktuelnih pitanja. Radovi daju regionalnu perspektivu aktuelnih trendova i izazova u oblasti socijalne politike i socijalnog rada. Pored autora i autorki iz Srbije, zastupljene su autorke i iz Severne Makedonije i Republike Srpske. Četiri rada prikazuju rezultate sprovedenih empirijskih istraživanja, dok se u jednom radu prikazuje komparacija zemalja iz okruženja na osnovu postojećih podataka.

Dva rada su posvetila pažnju obrazovanju budućih socijalnih radnika i socijalnih radnica. Prvi rad „Kritička analiza trendova i izazova u obrazovanju socijal-

nih radnika i izvođenju prakse” autorki Vesne Šućur Janjetović i Andree Rakanović Radonjić prikazuje izazove pripreme budućih stručnjaka u oblasti socijalnog rada usled izostanka standarda obrazovanja, ali i ustanova koje bi se detaljnije bavile nekim oblastima primene socijalnog rada (poput socijalne zaštite). Pomenuti izazovi u Bosni i Hercegovini značajni su za analizu jer gotovo sve bivše jugoslovenske republike prošle su na isti ili sličan način proces reforme sistema socijalne zaštite i dele posledice iste na profesiju socijalnog rada. Aktuelni kontekst u Republici Srbiji donekle se razlikuje od napred pomenutog, jer je uspostavljen rad ustanova poput Zavoda za socijalnu zaštitu, Komore socijalne zaštite, razvila se mreža visokoškolskih ustanova za obrazovanje budućih socijalnih radnika i socijalnih radnica, a i definisani su standardi njihovog obrazovanja.

Drugi rad “Percepcija studenata i studentkinja o profesiji socijalnog rada” autora Ljiljane Skrobić, Nenada Stanojevića i Bojane Pucarević praksom se bavi baš iz perspektive onih koji su trenutno studenti i studentkinje socijalnog rada, kao i drugih profila na Filozofskom fakultetu u Nišu. Autori kroz perspektive studenata nastoje da analiziraju kakva je pozicija profesije socijalnog rada u društvu i kako, često negativna, percepcija iste utiče na one studente i studentkinje koji žele da budu socijalni radnici, ali i onih profila koji će sa njima u praksi blisko sarađivati (psiholozi, pedagozi, sociolozi). Iako rezultati istraživanja pokazuju da postoji dominantno pozitivna percepcija o profesiji socijalnog rada i njenoj ulozi u društvu, postoji i slaganje sa tvrdnjom da je ova profesija potcenjena u odnosu na druge pomagačke profesije.

Naredni radovi predstavljaju perspektivu profesije socijalnog rada iz pozicije onih koji je aktuelno obavljaju. Kao potencijalno rešenje za nove zahteve koji se stavljaju pred profesiju socijalnog rada i unapređenje položaja socijalnih radnika i radnica autorke Violeta Marković, Gordana Marčetić Radunović i Tamara Gačević vide organizovanje stručnih i profesionalnih udruženja (saveza, unija, društava, asocijacija i sl.). Sa tim ciljem sprovele su istraživanje sa stručnim radnicima i radnicama iz državnog i civilnog sektora koje predstavljaju u radu „Stavovi socijalnih radnika u Srbiji o perspektivama razvoja profesije i unapređenja položaja socijalnih radnika kroz strukovna udruženja“. Rezultati istraživanja ukazuju na to da oni percipiraju potrebu za osnivanjem novog udruženja ili za usaglašavanjem aktivnosti postojećih, a u svrhu zastupanja profesije u javnosti i pred institucijama, jačanja profesionalnog identiteta i poverenja stručnjaka u profesionalna strukovna udruženja.

Rad Sunčice Dimitrijević „Izazovi vođenja slučaja u socijalnom radu” tiče se procesa vođenja slučaja kao metoda rada u centrima za socijalni rad u Severnoj Makedoniji. Značaj ovog rada ogleda se u tome jer nudi određenu uporednu analizu i priliku za sagledavanje prednosti ali i izazova u primeni metoda koji se primenjuje i u Republici Srbiji, ali i nekim drugim zemljama u regionu. Analiza ukazuje na to da je neophodno povećati broj zaposlenih u centrima za socijalni rad i angažovati dovoljan broj supervizora kako bi se unapredio i omogućio odgovarajući stručni rad u centrima za socijalni rad.

Poslednji rad, „Sindrom profesionalnog sagorevanja kod socijalnih radnika i značaj mentalnog zdravlja pomagača” naizgled tematski nije povezan sa prethod-

nim, ali suštinski jeste jer nastoji opisati kako se zaposleni u sistemu socijalne zaštite mogu susresti sa sindromom profesionalnog izgaranja. Autorka Milica Stojanović dolazi do rezultata koji pokazuju postojanje parametara koji ukazuju na pojavu sindroma izgaranja kod profesionalnih radnika i radnica u okviru sistema socijalne zaštite. Briga o ovom fenomenu aktuelno je sveprisutna, a naročito ako se osvrnemo na sve prethodno pomenute izazove: izazovi u procesu obrazovanja i realizovanja prakse, negativne percepcije profesije od strane javnosti, segmentiranost u funkcionisanju profesionalnih udruženja ili pak nedovoljna aktivnost, nedovoljno definisanih i poštovanih standarda opterećenja voditelja slučaja.

Pored različitih promena koje su nastale i koje zahtevaju prilagođavanje, zapaža se da je osnova socijalnog rada ostala nepromenjena i da se on i dalje bavi nekim od najsloženijih problema i najzagonetnijim oblastima ljudskog iskustva (Žegarac, 2016: 9). Sve ove radove povezuje nit koja govori o potrebi unapređenja profesije, koja će ostati u saglasnosti sa onim što jeste osnova, ali će i doprineti uspešnijim odgovorima na akutelne izazove i zahteve koji se pred profesiju postavljaju. Može se prepoznati da su kontekst u kojima se odvija praksa socijalnog rada i izazovi koji postoje u različitim zemljama regiona slični ili isti, što nas može voditi ideji da i rešenja mogu biti zajednički izgrađena na tim iskustvima. Nadamo se da će radovi predstavljeni u ovom izdanju biti jedan korak ka unapređenju prakse socijalne politike i socijalnog rada u svetlu koji se neprestano menja.

doc. dr Ljiljana Skrobić
doc. dr Bojana Pucarević

Literatura

- Dima, G., Mesešan Schmitz, L., & Šimon, M.-C. (2021). Job Stress and Burnout among Social Workers in the VUCA World of COVID-19 Pandemic. *Sustainability*, 13 (13), 7109. <https://doi.org/10.3390/su13137109>
- Geçbor, A. K. (2014). Contemporary Challenges in Social Work. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 28, 95–101. <https://doi.org/10.18052/www.scipress.com/ilshs.28.95>
- Žegarac, N. (2016). Kompetencije za kvalifikacije u socijalnom radu: izgradnja standarda. U *Standardi za obrazovanje socijalnih radnika u Srbiji: razvoj kompetencija za kvalitetnu profesionalnu praksu* (str. 9–45). Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka.